

Fremme af interkulturel forståelse og interkulturelle kompetencer

Inspiration til udvikling af dansk-tyske projekter

Kolofon

Udgiver

kultKIT, Center for Kultur og Borgerservice,
Næstved Kommune

Forfatter

Anke Heier

Redaktion

Erla Hallsteinsdóttir

Forsidebillede

Mie Nørgaard Mouritsen

Layout

Anne Birk Design

Oversættelse til dansk

Stinna Krebs, Haus Lingua

1. udgave

2022

CC BY-NC-SA 4.0

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 Generic License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Denne publikation er udarbejdet i samarbejde med kultKIT-projektet. kultKIT er finansieret af Interreg Tyskland-Danmark med midler fra Den Europæiske Fond for Regionaludvikling. Læs mere om kultKIT [her](#)

KULT_KIT

Indhold

Hvad der venter dig	4
Dansk-tyske projekter – En guldgrube for udviklingen af interkulturelle kompetencer og forståelse	5
Det interkulturelle potentiale i planlægningsprocessen	7
Inden mødet: forbered deltagerne	11
Under mødet: at handle sammen	13
Under mødet: at lære af hinanden og med hinanden	16
Under mødet: at kommunikere med hinanden	18
Refleksion	20
Efter mødet: udnyt afslutningen og opfølgningen	21
Kilder	23

Hvad der venter dig

Alle projekter er unikke. Deltagerne, de tidsmæssige rammer og lokale forhold, de konkrete mål og aktiviteter er alle forskellige. De kan forme sig på vidt forskellige måder: online eller fysisk, som undervisning, udflugt, fælles træning, som rollespil, prøve, workshop og meget mere. Også dit dansk-tyske projekt kan blive noget helt særligt.

Med denne vejledning vil vi gerne støtte dig i, at du bevidst kan udnytte dit projekts interkulturelle potentiale.

Hertil har vi analyseret faglitteratur, projektansøgninger og rapporter fra projekter, herunder særligt de dansk-tyske projekter fra Interreg 5A-projektet kultKIT 2.0 og erfaringerne fra det tysk-hollandske Interreg-projekt *Nachbarsprache – Buurcultuur*. På de følgende sider viser vi indledende, hvilke målsætninger projekter typisk har og ser nærmere på, hvad det er, man kan fokussere på i forbindelse med interkulturelle kompetencer og interkulturel forståelse. Desuden har vi sammenfattet, hvilke

beslutninger, aktiviteter og emner der kan styrke udviklingen af interkulturelle kompetencer og forståelse, både i planlægningsfasen, når projektet skal gennemføres og efterfølgende, når det skal evalueres.

Projekterne bevæger sig alle inden for de, for *kultKIT*, typiske områder,

kultur, fritid, idræt og uddannelse.

Før du læser videre, vil vi gerne gøre opmærksom på,

at ikke alt du læser kan og skal implementeres i alle projekter. Det er hvert enkelt projekt alt for unikt til. Vejledningen er tænkt som inspiration og kilde, hvor man kan vælge de indhold, der passer bedst til ens eget projekt.

Teksten er opstået som en del af arbejdsopgave 4 i det dansk-tyske Interreg 5A-Projekt [kultKIT 2.0](#) og i samarbejde med forskningsprojektet *Interkulturel kommunikation i dansk-tysk kontekst* som ledes af Erla Hallsteinsdóttir og er finansieret med *AUFF starting grant* af Aarhus University Research Foundation.

Vi vil gerne takke Jeppe Pers, leder af *kultKIT*-projektet og *kultKIT*-medarbejderne – og en stor tak fortjener også vores videnskabelige medarbejdere Anne Steensig og Max Jürgensen for inspiration, kommentarer og korrektur af teksten.

Roskilde, Aarhus og Odense, februar 2022
Anke Heier & Erla Hallsteinsdóttir

Dansk-tyske projekter

– En guldgrube for udviklingen af interkulturelle kompetencer og forståelse

Selv med skak kan interkulturelle kompetencer udvikles, hvis du planlægger det rigtigt og sætter rammen for autentiske møder.

Dansk-tyske mellemfolkelige projekter er en særlig form for projekter. De er mere end udflugter eller afholdelse af aktiviteter i udlandet, for de har et grundlæggende mål om at

- gøre det muligt for mennesker fra begge sider af grænsen at mødes, så de kan opbygge kontakter, udveksle erfaringer og nedbryde (sproglige og kulturelle) barrierer,
- gøre mulighederne og tilbuddene i den dansk-tyske grænse synlige og
- få folk til at se grænseregionen som en fælles region med masser af potentiale for ens egen måde at tænke og leve livet på.

Disse mål ligger tæt op ad målene og anbefalingerne for interkulturel læring. Her er de centrale begreber *kultur*, *interkulturelle kompetencer* og *interkulturel forståelse*.

Interkulturelle kompetencer viser sig ved, at man kan være sammen med hinanden i ukendte situationer på en passende og målrettet måde, og at man kan skabe normalitet, fortrolighed og sikkerhed i nye interkulturelle situationer.

Interkulturel forståelse er at kunne forstå hvordan, hvorfor og hvornår andre mennesker tænker, handler, føler og opfatter ting, som de gør. Dertil hører også kulturel almenviden.

Disse og andre **nøglebegreber** præsenterer vi i en separat tekst.

Fælles oplevelser fremmer sammenholdet

Først og fremmest har dansk-tyske projekter det store potentiale, at både deltagerne og arrangørerne kan erfare, at **nye fællesskaber** også kan etableres på tværs af sproglige, kulturelle og geografiske grænser. At man gennem et succesfuldt samarbejde kan udvikle en ny følelse af at høre til. Projekterne hjælper dermed til at forstå, at mennesker altid tilhører flere grupper med forskellige vaner og livstile. De muliggør derfor, at vi kan udvide vores viden om andre grupper og skabe forbindelser til dem – dette skaber sammenhold i vores samfund.

Oplevelser fremmer forståelsen

For det andet kan erfaringer fra dansk-tyske projekter bidrage med en forståelse af, at grupper ikke udgør en kultur i sig selv, men at de snarere **praktiserer kultur**. Betragter man grupper overordnet, træder mønstre og strukturer frem. Vælger man derimod at se nærmere på menneskerne som individer, så genkender man deres individualitet og mangfoldighed, såvel som foranderligheden i deres måde at handle og være på. Disse erfaringer og oplevelser kan inspirere til, at man også tænker over sine egne vaner, opdager sine egne **kulturbriller** og lærer at betragte mennesker, erfaringer og forhold fra forskellige **perspektiver**. På den måde kan naboernes perspektiv gøre, at man reflekterer over sit eget perspektiv.

Det handler ikke kun om viden: læring med krop og sjæl

For det tredje kan dansk-tyske projekter vise, at interkulturelle kompetencer og interkulturel forståelse ikke kun består af sprogkundskaber og viden om den anden gruppe. Der skal også udvikles indstillinger og færdigheder der er nyttige i denne sammenhæng, og her skal **vilje, viden og kunnen** - eller snarere krop og sjæl - spille sammen. Hvis ens videntilegnelse nemlig står alene, så fokuserer man måske mere på forskellene mellem grupperne, og på de do's and don'ts til interkulturelle møder, som man jo har læst en masse om. I så fald fremmes det stereotype billede og en afgrænsnings-adfærd, i stedet for netop at mindske dette.

For at kunne leve op til vores individualitet, den enkelte situation eller de reelle ligheder mellem grupperne har man brug for mangfoldige læringstilbud. Dansk-tyske projekter har den store styrke, at de er deltager- og succesorienteret, kontekstspecifikke, interaktive og at de skaber samarbejdsvillighed. I sidste ende bidrager projekterne til en fælles udvikling af vilje, viden og kunnen, altså alle dimensioner i den interkulturelle kompetence og forståelse.

Vilje, viden og kunnen i tæt samspil

Lige meget hvordan du udformer dit dansk-tyske projekt, så vil du påvirke udviklingen af alle dimensioner i den interkulturelle kompetence. For ens indstillinger, viden og kunnen **interagerer** altid gensidigt med hinanden.

Indstillinger & viden:

En åben indstilling præget af nysgerrighed og villighed til at lære fremmer tilegnelsen af viden. Refleksion og sprogkundskaber kan endvidere styrke denne nysgerrighed, åbenhed og motivation. Dermed mindskes frustrationer, fordi man ved, hvad der venter én.

Viden & handling:

Mere viden gør det muligt at vælge målrettet mellem forskellige handlemuligheder og dermed samle erfaringer. At prøve disse handlingsmuligheder og strategier af, gør det muligt igen at udvide sin viden.

Handling & indstillinger:

Succesfulde handlinger og positive erfaringer har en effekt på ens indstilling og motivation. Også ikke vellykkede aktiviteter gør dette. Et åbent sind kan skabe nye råderum, kontakt til flere personer og fører dermed til, at man igen får udvidet sit eget råderum.

Egne noter

Det interkulturelle potentiale i planlægningsprocessen

Rigtig mange af de beslutninger, man tager i forbindelse med planlægningen af projekter, indeholder potentiale til at implementere tiltag til fremme af deltagernes interkulturelle kompetencer og interkulturelle forståelse. Dette potentiale kan man udnytte målrettet i dansk-tyske projekter.

Valg af partner

Det viser sig igen og igen, hvor vigtigt det er, at investere nok tid i at **finde en projektpartner**, der har de samme forestillinger om, hvordan et samarbejde skal fungere, og hvilke mål der skal være. En god måde at finde ud af dette på, er ved at **lære hinanden at kende** på forhånd og gøre ens egne **ambitioner, baggrund** og **muligheder tydelige** – uden nødvendigvis at lægge sig alt for fast på forhånd. En vis grad af fleksibilitet gør det muligt at tage højde for projektpartnerens ønsker og udvikle et fælles projekt.

Dette er endnu mere vigtigt, hvis du vil indlede et længerevarende samarbejde, hvor regelmæssig udveksling indgår. Jo bedre du lærer din fremtidige partner at kende, jo lettere bliver det at vurdere, hvordan han eller hun kan blive en ny del af dit netværk, og hvilke ideer I vil kunne udvikle sammen. I starten af et samarbejde skal projektpartnerne desuden finde ud af, hvordan de normalt agerer og hvilke ting de skal være opmærksom på i omgang med hinanden. For partnerne begynder udvidelsen af deres interkulturelle forståelse, og på en måde selve projektet, altså allerede lang tid inden gennemførelsen af selve projektet. Derfor handler det første fælles projekt tit også om, at lære hinanden og omgivelserne godt at kende.

Det interkulturelle arbejde i et projekt starter med at finde den rigtige samarbejdspartner.

Projektets varighed

Dansk-tyske projekter kan både være endagsudflugter eller **flerdagsprojekter**. Hvis projektet varer flere dage, så giver det deltagerne flere muligheder. De har mere tid til at lære hinanden og omgivelserne at kende på forskellige måder, at udarbejde et produkt i fællesskab, samt at finde tid til refleksion og nyde de sociale aktiviteter og overnatningerne i fulde drag. Desuden bliver det nemmere at finde mod til at tale nabosproget, jo længere projektet varer.

Men også **endagsprojekter** har et interkulturelt udviklingspotentiale. Der er dog oftest mere fokus på selve rejseaktiviteterne og at finde sig tilrette i de nye omgivelser. Det tager lidt tid at overvinde hæmninger og afprøve sine kommunikative evner, når man skal møde nye mennesker. Dog er der også her mulighed for at diskutere udvalgte emner, som kan inspirere til refleksion og gøre udflugten til mere end en turistisk tur over grænsen. Husk at **sætte nok tid af** til de enkelte aktiviteter.

Mødefrekvens

Man kan arrangere dansk-tyske projekter som et engangsprojekt, eller som et langsigtet projektføreløb, uafhængigt af om selve mødet skal vare én eller flere dage. **Engangsprojekter** giver arrangørerne mulighed for at afprøve samarbejdet og projektets koncept, for så at videreudvikle det med nye deltagere næste gang. For deltagernes vedkommende handler engangsprojekter ikke så meget om at opbygge længerevarende relationer, men mere om selve aktiviteterne under mødet. De vil samle erfaringer og indtryk, reflektere over deres egen viden og gøre sig fortrolige med de nye omgivelser. For at øge læringseffekten og skabe mere intensive erfaringer hvor deltagergrupper kan nå at vokse sammen, anbefales engangsprojekter med flere dages varighed.

Langsigtede projekter er møder af en eller flere dages varighed, der finder sted **flere gange med den samme gruppe af deltagere**. De ændrer sig med tiden i forhold til relationernes intensitet, udfordringer og mål. Deltagerne har nemmere ved opbygge et forhold til hinanden, fordi de ved, at de skal mødes igen. Selv ved korte projekter kan der være mulighed for langsigtet læring, hvor relationer kan dyrkes og rutiner udvikles. Arrangørerne planlægger og indsender hertil en eller flere ansøgninger om at få flere møder, gerne på forskellige steder. I denne sammenhæng kan mødernes temaer bygge oven på hinanden. Det er f.eks. besøg og genbesøg af skoler, idrætsforeninger og kunstnergrupper, der beskæftiger sig med et bestemt emne. På denne måde kan den sproglige, faglige og interkulturelle læring støttes ved hjælp af regelmæssige og gensidige besøg forskellige steder og over et fastlagt tidsrum.

Område

Dansk-tyske projekter vil vise, at naboerne ikke er langt væk, og at områderne på den anden side af grænsen også egner sig til at bo, uddanne sig, arbejde og dyrke fritidsaktiviteter i. I forhold til Femern Bælt-projekter er naboerne ganske vist ikke så umiddelbart tæt på hinanden endnu, som de er det i områderne med en landegrænse. Men de er stadig tæt nok på hinanden, til at dagsprojekter kan betale sig. Den **geografiske nærhed** gør det desuden muligt at gennemføre et større antal møder og udvekslinger. På den måde bliver kontakterne mere intensive og længerevarende.

Udnyt den geografiske nærhed. Du kan gøre grænseregionen til et tema i sig selv.

Man kan nemt tematisere selve regionen. **Området** kan udforskes geografisk, historisk og kulturelt gennem udflugter, workshops eller specifikke aktiviteter. På den måde kan man lære regionen bedre at kende og vise dens tilgængelighed. Deltagerne får derudover mulighed for at afprøve og udvikle deres kundskaber i nabosproget i autentiske situationer. Det giver ofte et boost af motivation til at lære eller forbedre sig i nabosproget. Værterne kan også **opdage deres hjemegn på ny**, når de f.eks. gennemfører aktiviteter uden for deres kendte rammer

– altså uden for skole, udstillingslokaler, foreningslokaler osv. Det kan inspirere til at reflektere over sig selv, når man som vært skal gøre sig tanker om og forklare, hvad der er særligt for ens hjemegn, og hvad der ville kunne interessere gæsterne.

Transport

Transporttiden kan nemt bruges til forskellige aktiviteter, der udvider ens interkulturelle kompetencer og forståelse. På turen derhen vil deltagerne for eksempel kunne forberede sig på mødet. Hjemrejsen kan bruges til at reflektere, sammenfatte og evaluere. Vejen kan også blive til målet, fordi man stopper ved interessante steder. Deltagerne kan selv være med til at arrangere transporten og på den måde forberede sig på selv at udforske regionen. Er der tale om fælles transport til udflugtsstederne, kan denne også bruges til at snakke sammen iblandt deltagerne. Rejsetiden gemmer ikke kun på masser af potentiale for aktiviteter, men giver også mulighed for at tage en pause og slappe af efter eller imellem intensive projektaktiviteter.

Overnatning

Når projekterne varer flere dage, skal arrangørerne beslutte, hvad man gør i forhold til overnatning. Det kan godt vise sig at være et temmelig følsomt emne. For alt efter hvilken overnatningsmulighed der vælges, må man være opmærksom på, at man kommer tæt på hinanden, hvilket deltagerne skal kunne holde ud. Efter intensive møder om dagen har **hoteller og vandrehjem** vist sig at være oplagte steder til at kunne trække sig tilbage. De gør det også muligt at møde andre grupper spontant, hvis man gerne vil. Et sportshold fortalte, at de tilfældigt stødte på et andet sportshold på vandrehjemmet, hvilket udvidede deres sociale og kommunikative kontakt betydeligt. Det gør det også nemmere for deltagerne senere at rejse i området alene, når de kender til overnatningsmulighederne.

Når man overnatter på **skoler eller i værtsfamilier**, opstår der tættere kontakt. De bør involveres i projektet mest muligt. Særligt det at bo hos andre deltagere gemmer på et stort interkulturelt potentiale. Man oplever hverdagen, fører private samtaler og føler den kulturelle nærhed. På den måde kan man få en indsigt, som ikke er mulig at få som

turist. Det vil dog også være grænseoverskridende for nogen at overnatte hos fremmede, eller det vil ligefrem være en hindring for at deltage i et projekt. Man bør som arrangør nøje overveje, hvordan man organiserer sådanne overnatninger og forbereder deltagerne på det.

Mad

... må man aldrig gå ned på. Mad kan også bruges bevidst som en interkulturel aktivitet. Når man forbereder og spiser måltiderne sammen, kan der opstå masser af anledninger til **samtaler**. Måltider kan arrangeres som arbejdsmåltider eller som sociale arrangementer. Man kan invitere hinanden på skift og på den måde mødes på en mere personlig måde.

Mad har også et **stærkt kulturelt bånd** og er så følsomt et emne, at det har stor indflydelse på vores velbefindende. Mad og madritualer kan derfor gøres til et emne i sig selv. Og man kan både skabe kulturel nærhed og afstand igennem mad. Set fra et organisatorisk perspektiv kan man blandt andet spørge sig selv:

- Hvad passer til deltagerne?
- Er der særlige ønsker eller krav, f.eks. hvis der er noget, man ikke kan spise, grundet allergier, religiøse eller ernæringsmæssige årsager?
- Skal alle spise det samme? Skal man tage hensyn til alle, dvs. kan eller skal man tilbyde vegetarmad, rådt kød, svinekød, laktose- og glutenfri mad? Er der en mellemvej?
- Hvad kan virke motiverende og gøre folk nysgerrige?
- Hvad og hvordan kan man inspirere til diskussioner?
- Hvad kan man kræve af deltagerne?
- Er der ligheder eller forskelle, som man kan tage udgangspunkt i eller som man bør gøre opmærksom på?

Deltagerforudsætninger

Vellykkede projekter **bygger på deltagernes følelse af, at projektet har været en succes**. Deltagerne skal samle nye erfaringer, udvide deres viden, etablere kontakter og få sikkerhed og tillid til at omgås hinanden. De skal først og fremmest komme hjem med en masse succesoplevelser i bagagen. Det

giver derfor mening at udveksle erfaringer tidligt i processen om deltagernes forudsætninger og de aktiviteter, der passer til dem. Det kan dog være, at aktiviteterne skal tilpasses i løbet af projektet. Hvis dette bliver aktuelt, skal du informere om det og få godkendt ændringen.

Ét projekt berettede, at de bevidst havde givet afkald på nogle planlagte udflugter, da det blev for meget for de børn, der deltog. I stedet havde de leget med hinanden. Det medførte mere kontakt og skabte en betydelig mere positiv stemning – og desuden gav det flere foreningsmedlemmer hjemme hos dem selv.

For at muliggøre naturlige samtaler er mange projekter opmærksomme på, at antallet af deltagere, alder og interesser er relativt ens samlet set og i de blandede grupper. På den måde øger man chancen for, at begge sprog bliver talt lige meget. Men ikke alle projekter er og skal være så organiserede, at deltagerne ligner hinanden. Også deltagere med forskellig baggrund og varierende gruppestørrelser er mulige.

Arrangørernes og andre projektaktørers rolle

Projektarrangører har mange forskellige roller i et projekt, og ofte flere på samme tid. Især lærere og trænere er ofte både **ledsagere og arrangører, undervisere, forbilleder i forhold til kommunikation og adfærd, moderatorer og deltagere** på samme tid. Mange arrangører bruger nemlig interkulturelle møder til også selv at lære noget nyt og udvide sit netværk. Derfor laves dansk-tyske projekter også ofte som projekter for arrangørerne. Når det skaber en merværdi for dem, øger det deres engagement og levetiden for partnerskaberne.

Man kan med fordel invitere **eksperter** eller **gæster** fra regionen til at deltage i projektaktiviteter. På den måde fordeles rollerne ud på flere personer. De guider eller træner deltagerne, og de fortæller, forklarer og står til rådighed til interviews. Sådan noget kan man også planlægge for den sproglige del af projektet. Man kan f.eks. indgå samarbejder med sproglerere eller kulturformidlere. De kan være med

i forberedelsesfasen, eller når projektet skal gennemføres. Omvendt kan man også indhente kollegaer fra andre fag ind i skoleprojekter. På den måde er det også nemt at vise, at sprog- og kulturviden ikke kun hører til fremmedsprogsundervisningen.

Mål, aktiviteter og emner

Vi har allerede indledningsvist været inde på de overordnede interkulturelle mål. I projektaktiviteterne omdanner man disse til mere håndgribelige mål, aktiviteter, emner, metoder og produkter for deltagerne.

Vellykkede projekter med tilfredse deltagere indeholder typisk et afvekslende, men overskueligt program med en blanding af aktiviteter til at lære hinanden at kende og samarbejde, sociale aktiviteter, udflugter, bevægelse og pauser til at hvile og reflektere i.

Programmet bør **indeholde noget velkendt og noget ukendt**, så deltagernes nysgerrighed og energi kan blive vækket, samtidig med at indtrykkene ikke overvælder dem.

På baggrund af erfaringer og eksempler fra tidligere dansk-tyske projekter vil vi nu vise, hvordan en bred vifte af aktiviteter kan kombineres med at udvikle både interkulturelle kompetencer, interkulturel forståelse og kommunikationsevner.

Egne noter

Inden mødet: forbered deltagerne

Det primære mål med deltagerorienterede forberedelser er at gøre deltagerne fortrolige med projektets program og mål. Det skal hjælpe dem med at mestre opgaverne i projektet og gøre dem i stand til at gå ind i projektet med **interesse, nysgerrighed** og en vis **sikkerhed**. På den måde føles det uvisse ikke mere så uvist. Alle dimensioner i den interkulturelle kompetence – vilje, viden og kunnen – kan tages op i forberedelsesfasen. Arbejdet i forberedelsesfasen mindsker også behovet for forklaringer til selve mødet og skaber tid til de egentlige aktiviteter. Hvis du har muligheden for og ønsket om at forberede dine deltagere på mødet, så overvej følgende:

Organisatorisk

Informér deltagerne om programmet og udveksl erfaringer, interaktionsformer, mål og forventninger i projektet. På den måde kan du opnå, at projektet bliver forståeligt og overskueligt for deltagerne, og de kan samtidig indstille sig bedre på det. Måske kan deltagerne ligefrem **være med til at forme** programmet. Tag fat på forventninger og eventuelle bekymringer. Man skal altid tage det alvorligt, at man kan være genert, første gang man mødes, og at man kan være nervøs for at overnatte et fremmed sted.

Socialt og lokalt

Deltagerne kan forberede sig på destinationen ved selv at lave lidt research på forhånd: Man kan undersøge **rejseruten og overnatningsstedet**. Rejseforberedelser kan gennemføres eller iscenesættes fra både gæstens og værtens perspektiv, eventuelt sammen med en sproglærer. Som vært kan man præsentere sig selv og sine **omgivelser** – by, skole, forening – i en video eller som tekst. På den måde kan dine gæster se, hvor de skal hen. De kan også undersøge, hvor de andre deltagere kommer fra. De kan forberede **præsentationer** til mødet, hvor de fortæller, hvem de er, og hvor de kommer fra. Ende-

lig kan deltagerne udveksle kontaktoplysninger og tage **kontakt** til hinanden via virtuelle møder allerede før projektet. Det egner de sociale medier, mail, videomøder og chats sig rigtig godt til i dag.

Tematisk

For at gøre mødet så produktivt som muligt, beslutter mange arrangører sig for at forberede det centrale emne eller projektets opgave sammen med deltagerne. De introducerer **musiknumre, tekster, emner, metoder** eller **computerprogrammer**. De forbereder spørgsmål til besøg hos firmaer, organisationer, museer eller til samtaler med eksperter. De formulerer manuskripter til **byvandring** eller **rundture** på nabosproget. Eller de øver nabosproget på **skrive- og samtaleworkshops**. Produkterne fra de nævnte workshops kan man, f.eks. i lyrikprojekter som poetry slam, arbejde videre på sammen når man mødes og så præsentere dem.

Kulturelt

Det understøtter den interkulturelle læring, når man sammen med deltagerne tematiserer deres forestillinger om de andre deltagere og deres adfærd og sammenligner dem. Så kan man tale om **fordomme og ens billeder af andre og sig selv** og tidligere erfaringer. Kunsten er så vidt muligt ikke at opbygge stereotyper, men at gøre deltagerne **bevidste** med en kulturel viden om og refleksioner over de kommende konkrete begivenheder og personer.

Man kan også tematisere **rollen** som vært og gæst. Hvilke forventninger er der til adfærden i den pågældende kultur? Hvordan er man en god gæst, og hvordan er man en god vært? Hvordan vil man fremtræde? Hvad vil fremstå hvordan?

Sprogligt

Deltagerne kan forberede sig sprogligt ved at lære de **vendinger og det faglige ordforråd**, som de får brug for i projektet. Man kan sammensætte og udveksle materiale og billeder på ens eget sprog, f.eks. det vigtigste ordforråd inden for sportsgrene eller musik. De kan øve **typiske samtaleemner**, f.eks. situationer som at købe ind, bestille mad, og så kan de øve **deres egen præsentation**. Det giver desuden mening at tale om **kommunikations- og kompensationsstrategier**: Hvordan skal jeg forholde mig, hvis jeg f.eks. ikke kender det rigtige ord? Tag et kig på Kulturakademiets materialetilbud, som hører under det dansk-tyske Interreg 5A-projekt [KursKultur](#).

Egne noter

Under mødet: at handle sammen

Vi har beskrevet interkulturelle kompetencer som evnen til at handle passende og sikkert i ukendte situationer og at kunne genoprette en normalitet – for sig selv og de andre deltagere – i situationen. Evnen til at samarbejde og opbygge netværk får en særlig betydning i denne sammenhæng. For at mestre dette er man nemlig nødt til at gøre det muligt for deltagerne at tilslutte sig eller danne grupper, at bearbejde en opgave sammen, at få et indblik i de andres måde at leve på og at prøve sig selv af i ukendte omgivelser. I den sammenhæng er følgende vigtigt:

Sammen betyder ikke ved siden af hinanden, men derimod sammen med hinanden.

Og det bør ske på en måde, der fremmer åbenhed, nysgerrighed, respekt og indbyrdes tillid og byder på mest mulig anledning til at tale sammen.

Opbyg relationer

Det har vist sig at være en god måde at starte et projekt på at have aktiviteter, hvor deltagerne lærer hinanden, stedet og det konkrete program at kende. Det har en betydelig indflydelse på resten af projektet, fordi det fremmer sikkerhed og tryghed, nedbryder hængninger og hjælper med at indgå i relationer. Mange deltagere føler nemlig, at det er en succesoplevelse, hvis de allerede fra start får nedbrudt nogle barrierer. Dette er noget man bør tage sig god tid til. Især når det handler om det første møde, og når grupperne skal arbejde sammen i lang tid. Det har desuden vist sig, at arrangørerne bør bidrage aktivt til, at deltagerne lærer hinanden at kende og får dannet nogle grupper. Hertil er der nogle henvisninger og erfaringer:

Et guidet første møde

Når der bliver skabt kontakt første gang, bør det være planlagt og struktureret og helst ske i en større gruppe. Alderssvarende ice-breaker-øvelser, enkle samtaleemner, lege til at lære hinanden at kende og

kropslige aktiviteter hjælper med at skabe en mere afslappet situation og blande grupperne. Aktiviteter, som deltagerne allerede kender, eller som de har forberedt sig på, kan også være med til at skabe en vis tryghed. Personerne og stederne er jo nye nok for dem i sig selv. Man kan forberede rundture og så gennemføre dem sammen eller hver især i grupper. Efter en generel orientering bør de kommunikative aspekter intensiveres, hvor deltagerne skal lære hinanden at kende. Speeddating med forberedte spørgsmål er her en god mulighed, hvis alderen og sprogkundskaberne tillader det. Det kan også være en god start på et projekt at lave en fællesspisning, hvor man placerer deltagerne i blandede grupper eller i emneopdelte arbejdsgrupper.

Bevidst gruppedannelse

Senere kan man danne mindre grupper, der så kan blive til arbejdsgrupper. Der er oftest brug for lidt hjælp til dette. Grupperne bør være mest muligt blandede, for at de arbejder sammen og ikke blot parallelt eller sågar mod hinanden. Overvej også, hvilken form for gruppe, der passer bedst til dine deltagere og aktiviteter. Overvej, hvor store, stabile og afbalancerede grupperne bør være (2-4 eller 4-6 personer eller større endnu). For at overvinde gennertheden, kan man afholde aktiviteter og gruppedannelse inden det egentlige projektarbejde starter.

I et idrætsprojekt ophævede man f.eks. landegrænserne og fik de blandede grupper til at "opfinde" nye landnavne og kreere nye flag.

Man bør også planlægge tid til yderligere relationsarbejde og gruppedannelse i senere faser af projektet.

I et andet projekt blev der f.eks. dannet grupper under spisningen, hvor sportsfolk, trænere, forældre og funktionærer satte sig sammen på tværs af nationaliteter.

Udvikling af projekter

Ud fra et interkulturelt synspunkt er det af stor betydning, at man **i fællesskab beskæftiger sig** med et emne i autentiske omgivelser og at emnet er relevant for deltagerne. Derigennem har man nemlig god mulighed for at opleve andres handlemåder, have diskussioner med forskellige synspunkter og skabe fælles succesoplevelser. Hvis der så også kommer et konkret produkt ud af det, er det bare endnu bedre. **Anerkendelsen fra gruppen samt udefra** – fra publikum, besøgende sponsorer eller opmærksomhed fra pressen – øger nemlig motivationen for at engagere sig i projektet og også at fortsætte arbejdet efter projektet.

Her er der nogle eksempler på:

Former for fælles projektarbejde

- Fælles organisatorisk og æstetisk udarbejdelse af en udstilling med fernisering
- Fælles prøver og optrædener i et kor, som orkester eller band
- Fælles beskæftigelse med, samt udarbejdelse af musik eller litteratur, der munder ud i en koncert eller en læsning
- Fælles workshops med eksterne aktører som f.eks. museer, journalister, eksterne trænere, forfattere og filmproducenter
- Fælles træning og kampe: Især den blandede træning gør det muligt for deltagerne at se hinanden som partnere i stedet for modstandere
- Fælles (økonomiske) rollespil
- Fælles projekt- og idrætsdage som f.eks. science day og skakdag
- Fælles research, konceptudvikling og interviewprojekter om forskellige kulturelle og historiske emner, f.eks. i arbejdet med et koncept til en bæredygtig region og en diskussion af ens egen fremtid i grænseregionen
- Skoleklasser forbinder deres idrætsaktiviteter med historiske eller kulturelle opgaver a la "walk and talk"
- Fælles fejring af jubilæer og traditioner som f.eks. byfester, dansk-tyske årsdage, gudstjenester osv.

- Inklusion af gæsterne i klasseværelset, arbejds-værelset eller foreningen, f.eks. igennem deltagelse i undervisning, i projektdage, træningskurser, sportsbegivenheder, undervisning i politik eller idrætsfester. Deltagerne kan også blive eksperter i deres eget sprog og omgivelser ved, at de hjælper deltagerne med at forberede sig til opgaver og prøver eller giver dem et lyn-sprogkursus.

Former for samarbejde mellem arrangørerne

- Fælles teamarbejde for arrangørerne, når de skal guide deltagerne, f.eks. ved hjælp af samtræning eller trænerbyt med observation
- Fælles udarbejdelse af træningsplaner, øvelsesplaner eller projektplaner
- Fælles udarbejdelse af undervisningsmaterialer

"Produkt"-eksempler

- Præsentation af research og refleksioner i klassiske eller kreative foredrag, med plakater, i videoer eller andre medier og genrer
- Rollespil, koncerter, digte, tekster, måltider, plakater, film, fotocollager, værkstedsprodukter
- Produkter fra PR-arbejde, f.eks. artikler, blogindlæg, illustrationer, fotos og film til de sociale medier

Udforsk omgivelserne

En af de primære aktiviteter for et møde kan være at åbne op for det nye råderum og de nye muligheder, ved at tematisere og udforske omgivelserne geografisk, historisk eller kulturelt. Mange projekter vælger en udflugt som supplement til de centrale aktiviteter. Andre vælger at fokusere på at beskæftige sig med området og at kunne agere sikkert i området. Der kan også åbne sig nye perspektiver på regionen for værterne, når de besøger steder, der også er nye for dem, når de skal præsentere deres hjemegn, eller når de hører om deres region ud fra et andet synspunkt.

Steder

Typisk besøges steder, der er særligt kendetegnende for regionen, selve mødestedet og dets umiddelbare omgivelser. Men der kan også være tale om historiske eller socialt kontroversielle hhv. forenende steder, der direkte matcher projektets emne.

Eksempler på steder kan være:

Firmaer, foreninger, skoler, sports- og fritidshuse, værksteder, ateliers, museer, gallerier, kultursteder, naturområder og lignende.

Aktiviteter

Typiske aktiviteter er informations- og inspirationsbesøg hos bestemte institutioner, fælles løsning af opgaver på udflugter om det sted man besøger, research af et emne til projektet på selve stedet, især ift. historie, natur, erhverv, kultur eller om samfundsmæssige kendetegn for regionen – og ikke mindst en fælles gennemgang af typiske hverdags-situationer.

For at udforske omgivelserne har nogle projekter besluttet at padle kano, at sejle, at vandre, at cykle eller helt klassisk at tage bussen eller at gå til fods. Hvis du vil lære omgivelserne at kende på en anden måde, kan **oplevelsespædagogiske aktiviteter** udgøre et alternativ: Send f.eks. dine deltagere på fotosafari, byrally eller naturrally (geocaching) med emner som krimi, kultur, på sporet af bestemte personer osv. eller lav "escape rooms" i det offentlige rum. Alle disse aktiviteter går ud på, at deltagerne skal agere som en gruppe i omgivelserne. De leder efter bestemte steder og genstande og løser (kreative) opgaver sammen. Løsningerne og oplevelserne kan eventuelt udveksles senere. Dette giver særligt mening, hvis deltagerne gennemfører forskellige ture, da det giver anledning til yderligere samtaler.

Måske er det muligt at binde projektet sammen med festivaler, messer, års- eller film-dage. På den måde kan man på den ene side lære de lokale tilbud at kende og bruge dem og på den anden side kan man sætte projektet ind i en større sammenhæng. Selve projektet bliver også mere kendt på den måde, fordi det når ud til en større del af offentligheden ved at lave udstillinger eller optrædener.

At være socialt aktiv

Sociale aktiviteter har mange funktioner i projekter. De fungerer som en fysisk og mental balance i forhold til de mere sagligt orienterede aktiviteter. De skaber spontane anledninger til at indlede en samtale og gør det muligt at fordybe sig i relationerne i mere eller mindre uformelle omgivelser. De bidrager dermed også væsentligt til at fremme **gruppedynamikken**, gruppens **velbefindende** og den **uformelle viden- og erfaringsudveksling**. De er særligt vigtige for at vænne sig til, at være sammen med hinanden. Og de hjælper med at opdyrke og udvide ens netværk. Sociale aktiviteter bliver derfor ofte målrettet indarbejdet i projekterne. Andre udnytter det sociale potentiale i aktiviteter, der egentlig ikke tjener et åbenlyst socialt formål, som f.eks.:

- Arrangementer som ferniseringer, efterfester, underholdningsprogrammer, der inspirerer mest muligt til at deltage og udveksle erfaringer
- At spille, synge og lave musik sammen, dyrke sport (vandre, danse hhv. bevægelse generelt), fritidsaktiviteter
- Fælles udflugter og byvandring af forskellig art
- Fællesspisning (restaurant, cafe, morgenmad, grillaften) og lave mad
- At bo sammen (f.eks. i en spejderlejr) eller at overnatte hos værtsfamilier

OBS: Biograf- eller koncertbesøg egner sig ikke godt som social aktivitet, da der her kun er meget lidt interaktion mellem deltagerne. De kan dog inspirere til at efterfølgende bearbejde det, deltagerne har set og hørt i fælles samtaler.

Planlæg hvilepauser

Hvilepauser og plads til afslapning hjælper med at få bearbejdet indtrykkene og lade op. De er især nødvendige, når møderne varer længere end én dag. Man kan f.eks. give mulighed for at trække sig tilbage på sit hostel, spise et afslappende måltid mad, have tid uden noget på programmet, lave forskellige lege på en legeplads, udforske byen på egen hånd eller tage på tur uden at have nogen opgaver.

Under mødet: at lære af hinanden og med hinanden

Vi har indtil nu vist, hvilke aktiviteter de tidligere projekter har brugt til at fremme samarbejde, gruppedannelse og tryghed. Møder på tværs af landegrænser vil og skal dog også inspirere til udveksling af **viden og erfaringer**. Her handler det på den ene side om tilegnelse af viden om et specifikt emne. På den anden side handler det også om at styrke deltagernes og arrangørernes evner til at **observere, analysere og reflektere** i interkulturelle situationer. Fokus ligger på én selv, på de andre, på de pågældende handlingsmuligheder, på kultur og sprog. Det kan være meget forskelligt, hvor meget plads de enkelte færdigheder får i projektet. I skoleprojekter fylder det ofte mere end i møder, der foregår i fritiden.

Lige meget hvor "teoretisk" eller "praktisk" et projekt er sat op, så er det vigtigt, at man forbinder et relevant emne med interessante metoder i en betydningsfuld kontekst, hvis man vil have succes med at lære. Her er der nogle eksempler på, hvordan man kan udveksle og udvide sin viden.

Former for udveksling og udvidelse af viden

Foredrag, samtaler, research og interviews er videnorienteret på en klassisk måde. Informative aktiviteter bør dog ikke stå alene. Det giver en lænerevarende virkning at have nogle samtaler efterfølgende eller aktivt at diskutere de informationer, man har fået. Hvordan det skal udformes afhænger af målgruppen og hvilken betydning det som programspunkt tillægges.

De handlingsorienterede og interaktive former for udvidelse af ens viden er dog at foretrække. Der kan deltagerne nemlig prøve sig selv af. Implementering af forklaringer i prøver, trænings og workshops og

løsning af opgaver er eksempler på sådanne former. De er gode at forbinde med observation, diskussion og refleksion.

OBS: dansk-tyske projekter skal ikke nødvendigvis kun tjene til at udvide ens viden. Ofte handler det også om at bruge og styrke det, man har lært.

Emner

Hvis man vil fange deltagerne, skal valget af emne være relevant for dem. Tidligere projekter har valgt følgende emner eller kombinationer af emner:

- Historie, samfund og geografi som f.eks. regions-specifikke og lokalhistoriske emner for at lære den historiske baggrund at kende, som binder hele regionen sammen, men også de eventuelle forskellige synspunkter på det (f.eks. vikinger, grænsehistorie, byhistorie)
- Historisk og nutidig litteratur, musik, design, arkitektur, havekunst
- Kunst og kulturområdet og deres betingelser
- Dansk-tyske erhvervsrelationer og forretningsadfærd
- EU i ens egen dagligdag, civilt engagement, regionens fremtid
- Femern Bælt-forbindelsen med foredrag og diskussioner om tunnelen og synspunkter på tunnelbyggeriet
- Inklusion
- Ungdomskultur: Idræt, skole, skolehverdag, fester, musik, medier, håndtering af penge osv.
- Mindretal: Hvad betyder det at være en del af et mindretal?
- Stereotype forestillinger sat på prøve
- Hverdagskultur: Madkultur, bolig, uddannelse, penge, humor osv.

Undervisnings-, lærings- og arbejdsmetoder

Det kan være interessant for både deltagerne og aktørerne at observere, hvordan andre trænere, afholder prøver, udstiller, lærer osv. Og det har endnu større udbytte, hvis man også prøver det af selv. Det inspirerer nemlig til at reflektere over ens egen måde at lære, undervise og motivere på, eller hvordan man agerer som hold, kor eller klasse, når man f.eks.

- oplever nye lærings-, øvelses- og træningsmetoder ved at bytte trænere og undervisere eller gennem samtræning (vejledning i tandem),
- får vejledning af eksperter udefra som f.eks. elitetrænere, journalister, filmproducenter, forfattere, repræsentanter fra handelskammeret,
- sammen udvikler og afprøver nye (lærings)koncepter,
- lærer nye skolefag at kende,
- oplever nye læringsmetoder som f.eks. rollespil. I et af de gennemførte projekter lærte deltagerne internationalt iværksætterier at kende ved hjælp af rollespil. Forud for projektet beskæftigede lærerne sig intensivt med mulighederne for rollespil.

Emner til institutioner og deres organisationer

Emner, som især aktørerne har beskæftiget sig med via foredrag og samtaler, er:

- Organisering af foreninger og forbund
- Spiller-, talent- og trænerudvikling, dommeruddannelse
- Ungdomsarbejde
- Repræsentation udadtil og PR-arbejde i foreninger
- Træningsindhold og metoder
- Rekruttering af frivillige
- Udveksling mellem lærerne om arbejdsbetin- gelser, (skole)system, undervisningsmetoder, digitalisering, finansiering og nye fag.

Egne noter

Under mødet: at kommunikere med hinanden

Evnen til at kunne kommunikere med hinanden er en nøglekompetence for en vellykket interkulturel udveksling. Herunder mener vi ikke kun den sproglige kompetence, dvs. at kunne nabosproget. Vi mener også evnen til at udveksle erfaringer med personer, hvis kommunikationsadfærd potentielt set afviger fra ens egen adfærd. Vi vil derfor også gerne skelne mellem fremme af interkulturelle kommunikations-evner på den ene side og fremme af sprogfærdigheder på den anden side. Dette er også relevant for dansk-tyske projekter. Projekterne bliver ikke kun afholdt på nabosprogene, men også på engelsk, f.eks. hvis det valgte emne er meget komplekst, hvis der mere er fokus på sportslige eller musikalske aktiviteter, eller hvis deltageres sprogkundskaber er for forskellige, som f.eks. hvis der slet ikke undervises i dansk på den tyske skole. Man kan altså lære at begå sig kommunikativt på en vellykket og bevidst måde uden for de vante omgivelser.

Udvikling af kommunikationskompetencer

Man kan stadig godt træne de interkulturelle kommunikationskompetencer, selvom der ikke er fokus på at dygtiggøre sig inden for nabosprogene. **Målet** er så at overvinde frygten for at tale med folk, man ikke kender og bruge et andet sprog end ens modersmål, at udvikle kommunikationsstrategier og rutiner, der også indebærer mimik, gestik og sprogskifte, og at indsamle succesoplevelser med at forstå sproget og gøre sig forståelig. I bedste fald stiger motivationen for alligevel at lære nabosproget.

Hvad kan man gøre?

Skab mange anledninger til at kommunikere.

Organiser bevidst **interaktive** partner- og gruppeaktiviteter, hvor man skal bruge sproget SAMMEN. Konkrete opgaver og styrede sprogspil kan lette kommunikationen til at starte med.

Skab "trygge" samtalerum.

Sørg for en ramme, der også tillader **uformelle samtaler** i små grupper, f.eks. ved hjælp af flere små ni-

cher i stedet for et stort rum ved gruppeaktiviteter. Planlæg ekstra tid uden aktiviteter, f.eks. til ferniseringer og udstillinger, efter foredrag, i træningspauser, under måltider, på udflugter, i klubber, på vandrehjem eller på overnatninger hos værterne.

Giv deltagerne en sproglig frihed.

Insister ikke på at deltagerne bruger bestemte sprog, hvis udvikling af sprog ikke er projektets tema. Tillad **flersprogethed**. Læg fokus på den succesfulde kommunikation og afprøvning af de færdigheder, man nu har.

Lad gerne deltagerne reflektere over deres sproglige erfaringer.

I nogle projekter **diskuterede** man f.eks., hvor langt man virkelig kommer med engelsk, og hvor grænserne går, hvilken effekt et fælles internationalt fagligt ordforråd har for den gensidige forståelse og hvor godt man også kan gøre sig forståelig med få sproglige midler, gestik og mimik.

Fremme af nabosprogskompetencer

Når man i møder ønsker at fremme nabosprogskompetencer, i dette tilfælde dansk og tysk, så er de som regel også forbundet med en udvikling af interkulturelle kommunikationskompetencer. De typiske **mål** er at styrke sprogfærdighederne ved at bruge sprogene i autentiske situationer, og at udvide den receptive flersprogethed, dvs. den gensidige forståelse og opbygning af lærings- og kommunikationsstrategier. Når man mødes, kan man desuden forsøge at øge motivationen for at lære sprog ved hjælp af succesoplevelser, f.eks. ved at dem, der lærer sproget, indser, at det bliver positivt anerkendt, når de kaster sig ud i at tale nabosproget. Det viser nemlig respekt og påskønnes af modparten. Nogle skoler vil også gerne øge interessen for tysk og dansk som fag og dermed lokke nye elever til.

Her gælder det også om at sætte gang i interaktive kommunikative aktiviteter, at skabe et trygt rum til at afprøve de egne færdigheder i og at tillade flek-

sibilitet, når der skal vælges kommunikationsstrategier og hjælpemidler. Man skal overveje, hvad deltagerne allerede kan klare. Man bør dog ikke forvente, at der sker de store spring, da de fleste projekter er for korte til, at der kan ske en betydelig forbedring af sprogfærdighederne. Desuden er mange projektarrangører ikke sproglærere og føler sig måske ikke kompetente nok til at være med til at udvikle de sproglige kompetencer. Her kunne man vælge at inddrage kolleger eller eksterne i projektet, der besidder disse kompetencer.

Til inspiration har vi samlet anbefalinger af **aktiviteter** fra tidligere projekter:

Forbered deltagerne sprogligt på mødet.

Lad deltagerne øve sproglige formuleringer, strukturer og rutiner til typiske hverdagshandlinger og en præsentation af sig selv.

Skab autentiske situationer.

Her kan deltagerne prøve sig selv af, f.eks. når de køber ind, spørger om vej, tjekker ind på hotel, bestiller mad på restaurant eller orienterer sig hos værterne. Eller send deltagerne ud på en fælles udforskning af byen. Værterne kan være rejselederne. Eller få alle til at arbejde med forskellige opgaver på en by-rally. Sørg for at opbygge og opleve et fælles fagsprog, f.eks. udtryk og anvisninger fra håndbold, dans, skak og musik. Underbyg det gerne med bil-

leder og handlinger. Få resultaterne fra gruppearbejdet præsenteret på flere sprog. Deltagerne kan hjælpe hinanden gensidigt med at formulere sig.

Lav små lynkurser i sprog.

Her kan deltagerne og udefrakommende, inviterede studerende og lærere være eksperter. Modersmålstalende er gode at bruge som "eksaminatorer" til de simulerede typiske situationer i klasseværelset (aktivitet "sproglandsby"). Det kan også understøtte sprogtilegnelsen at synge og lege, og det skaber ofte også en mere afslappet situation.

Gør sproget til en del af emnet.

Få f.eks. deltagerne til selv at udvikle tosproget materiale til det relevante emne, f.eks. (billed)ordbøger, skilte, memory- eller bingospil. Udveksl erfaringer om bestemte former for sprog som f.eks. ungdomsprog eller mindretalssprog. Lad deltagerne reflektere over deres egne kompetencer og ønsker til den senere sproglæring.

Et biografbesøg er som regel altid en stor sproglig udfordring, men samtidig ikke særlig kommunikativ. Kulturelt set er det helt sikkert interessant, f.eks. at opleve synkroniserede film i Tyskland med en efterfølgende fælles diskussion.

Egne noter

Refleksion

Hvad kan man reflektere over?

Det er alfa og omega at reflektere, når man skal udvide sine kompetencer, især sin forståelse. Hvis du har til formål at udvikle interkulturel forståelse, så reflekter både over dine egne holdninger, handlemuligheder, grænser, stereotype forestillinger og baggrunden for dem såvel som de "andres" forestillinger. Desuden bør forholdet mellem gruppe og individ og overordnede kulturfaktorer og kulturforståelser indgå i refleksionen.

I projekterne afspejles dette i diskussionen af dagens oplevelser eller mødet som helhed. Man rekapitulerer begivenheder, drøfter særlige kendetegn og diskuterer de følelser, man har gennemlevet, og den nye viden og de handlinger, man har observeret og prøvet af. Dette gør det muligt at udveksle forskellige synspunkter, at tale om ting man ikke har forstået eller måske har misforstået og eventuelt få dem på plads, og dermed i sidste ende at få arbejdet og placeret indtrykkene. I den sammenhæng er det vigtigt ikke kun at tematisere forskelle og alt det negative, men også at tage ligheder og positive oplevelser op. Man bør altså ikke kun have fokus på ulemperne, men derimod også på fordelene og begrundelse sine holdninger hertil. Det er meget oplagt at drøfte udfordringer sammen med strategier til at løse problemet.

Her kan du se nogle emner, som man har taget op til refleksion i tidligere projekter:

- Rollen som gæst eller vært og repræsentant for ens eget land
- Sammenligning af antagelser og det, man konkret har oplevet
- Vurdering af ens egne handlingskompetencer og sproglige evner
- Ligheder og forskelle mellem de pågældende grupper, f.eks. lærer-elev-forholdet i ungdomsgrupper, hvordan og hvornår man siger tak, ungdomskultur, brug af medier, betydning af karakterer, håndtering af penge

- Tysk og dansk som forretningsprog
- Betydningen af musik eller sport og de dertilhørende fagsprog som bindemiddel mellem danske og tyske deltagere
- Forskellige synspunkter på den samme (historiske) begivenhed

Hvornår og hvordan kan man reflektere?

Man kan i princippet sætte gang i refleksionsprocesser i alle faser af projektet. I forberedelsesfasen kan man tale om forventninger. **I løbet af projektet** kræver det refleksion at bearbejde bestemte emner. Man kan lave evalueringer om aftenen, i pauserne eller efter særlige begivenheder. De er også typisk en del af opfølgningen på tilbageturen eller til de næste møder, når man er **hjemme** igen. Det afhænger naturligvis af deltagernes forudsætninger og projekternes mål, hvor intensivt og grundigt det foregår. Det kan ligeledes variere, **hvem** man reflekterer sammen med, og hvor styret refleksionerne bør være. Overvej, hvad der bedst kan drøftes i den blandede gruppe, i sprogopdelte grupper eller parvis. Det bør i hvert fald sikres, at der er skabt **en tryk ramme** til refleksionen, da resultatet også kan blive følelsesladet.

Sørg for at lægge fokus på en succesorienteret refleksion. Det er mere motiverende at overveje, hvad man har lært end at erkende, hvad man stadig ikke kan. Og i stedet for at tænke over fejl kan man tænke over ens forbedringspotentiale – og selvfølgelig også alt det vellykkede.

Efter mødet: udnyt afslutningen og opfølgningen

Det bedste resultat for et projekt er, når deltagerne kører hjem med en masse nye indtryk og erfaringer og gennem mødet har udviklet nye bekendtskaber, venskaber og projekter. For at det kan lykkes, skal kontakten opretholdes efter mødet, og der skal arbejdes videre på projektet. Dette kommer ikke altid af sig selv.

Ban vejen for netværk

I selve projektet byder de sociale aktiviteter på flere anledninger til, at deltagerne kan netværke med hinanden. Også gæster, f.eks. oplægsholdere, kan blive inviteret på mad og uformelle samtaler. Her kan man udveksle **kontaktoplysninger** både før og under mødet. På den måde kan man bane vejen for virtuelle møder over mail, sociale medier, virtuelle grupper eller fælles lærings- og kommunikationsplatforme. Tænk over, at der kan være individuelle og internationale forskelle på, **hvilke kanaler** der egner sig til hvilke grupper. Udveksl erfaringer med deltagerne om det og organiser i givet fald forbindelsen.

Planlæg en afslutning

I projekter, der varer flere dage, giver det mening, at man planlægger en fælles afslutning i programmet. Deltagerne bør ikke bare gå hver til sit. Det kan fungere som et slags positivt sammendrag at udveksle højdepunkter, vigtige erfaringer, indtryk og konklusioner. Særlige præstationer kan honoreres, "minder" udveksles, fremtidsplaner fastholdes og afskeder arrangeres. På den måde kan gruppefølelsen fortsætte ud over afslutningen.

Plej kontakterne

Det er svært for mange deltagere og arrangører at holde kontakten efter projektet, især hvis der ikke er nogen opfølgning eller projektet ikke fortsætter, hvis der ikke er nogen genbesøg eller officielle aftaler om møder. Selvom unge mennesker ganske vist hurtigt og helt af sig selv netværker via de sociale medier, bliver det ofte ved det uforpligtende. Hvis der skal holdes kontakt, så bør man inspirere til det og eventuelt også organisere det. Man kan f.eks. planlægge besøg og genbesøg eller flere korte møder, arrangere virtuelle møder efterfølgende eller undervejs eller opfordre til private besøg. Når man opretter "grupper" på de sociale medier, så skal de plejes. Der skal altså ske noget på platformene. Måske er der nogle af aktiviteterne fra projektet, der kan fortsættes online - som f.eks. fjernskak. Sker der ikke noget, dør grupperne oftest hen.

Organiser opfølgningsmøder for deltagerne til refleksion og PR-arbejde

Overvej, om det er muligt at arrangere efterfølgende møder. Sådanne møder samler de pågældende grupper og fungerer som refleksionsmøder om projektet og dets konsekvenser for den enkelte, for gruppen og for organisationen. Der kan også opstå produkter til disse møder, som de respektive partnere kan udveksle med hinanden, eller som understøtter PR-arbejdet. De kan indlede én til yderligere refleksionsfase: Har vi de samme indtryk? Er der noget, der er overraskende? Hvordan kan vi begrunde, at vi har fået andre indtryk eller er overrasket over noget andet end vores partnere osv.? De efterfølgende møder kan også afholdes virtuelt og dermed også i blandede grupper.

Projekter, der er finansieret udefra kræver som regel en afslutningsrapport og PR-arbejde.

PR-arbejde kan nemt udarbejdes af deltagerne i form af f.eks. rapporter, film og fotoreportager. Disse virker opsamlende og kan motivere andre. De kan desuden være med til at udvide sprog- og mediekompetencer. Tag derfor gerne højde for PR-arbejdet helt fra starten af projektet. Modtagerne er for det meste lærere, forældre og elever, foreninger, støtteprogrammer, avislæsere, sociale medier og eventuelt fjernsynsprogrammer.

Opfølgning af aktørerne

Det kan især anbefales at holde afslutningssamtaler eller efterfølgende møder for arrangørerne. De hjælper med at få evalueret de gennemførte aktiviteter, at få talt om fremtidige projekter og få forank-

ret partnerskabet og resultaterne heraf i en større sammenhæng. Men arrangørerne kan også i første omgang selv lave en evaluering, sende den ud og så drøfte den. Tænk i den sammenhæng over, at en evaluering udgør en vigtig, men også følsom aktivitet i dit projekt. Hvis du gerne vil give kritik, så gør det på en konstruktiv måde og altid sammen med ros. Det er nemlig kulturelt set ret forskelligt, hvor direkte man ytrer sin mening, og særligt hvordan man ytrer en kritik.

Med opfølgningen efter projektet slutter dit projekt dermed på samme måde, som det startede: med intensive erfaringer om interkulturel forståelse og interkulturelle kompetencer.

Husk på: Efter projektet er før projektet!

Rigtig god fornøjelse!

Egne noter

Kilder

Bertelsmann Stiftung (2006): [Interkulturelle Kompetenz. Schlüsselkompetenz des 21. Jahrhunderts? Thesenpapier der Bertelsmann Stiftung auf Basis der Interkulturellen-Kompetenz-Modelle von Dr. Darla K. Deardorff. Inkl. Policy Paper zur interkulturellen Kompetenz von Dr. Darla K. Deardorff.](#) Gütersloh.

Bolten, Jürgen (2016): [Interkulturelle Trainings neu denken.](#) I: Interculture journal 15/26, 75-91.

Bolten, Jürgen (2020): Interkulturalität neu denken: Strukturprozessurale Perspektiven. I: Gießen, H.W. & Rink, C. (red.): Migration, Diversität und kulturelle Identitäten. Springer, 85-104.

Hansen, Camilla F. & Hallsteinsdóttir, Erla (2022): [Nachbarsprachendidaktik in Theorie und Praxis am Beispiel Deutsch und Dänisch.](#) I: Zeitschrift für Interkulturellen Fremdsprachenunterricht. MehrSprachen Lernen und Lehren 27/1. Themenschwerpunkt: Nachbarsprachen und mehrsprachiges Klassenzimmer, 17-46.

Hermann, Jana (2020) (red.): [Gemeinsam mit- und voneinander lernen: Nachbarsprachenlernen und Schulaustausch. Erfahrungen, Einsichten und Empfehlungen für grenzüberschreitende Schulaustauschprojekte aus dem niederländisch-deutschen Projekt Nachbarsprache & buurcultuur / Samen met en van elkaar leren: buurtaalleren en schooluitwisselingen. Ervaringen, inzichten en adviezen voor grensoverschrijdende schooluitwisselingsprojecten uit het Duits-Nederlandse project Nachbarsprache & buurcultuur.](#) Nijmegen/Essen.

Jungk, Sabine & Nachtigall, Andrea (2019): [Evaluation von Wirkungen – Ein Problemaufriss am Beispiel von Wirkkonstellationen interkultureller und interreligiöser Trainings an Schulen.](#) I: Interculture journal 18/31, 73-87.

Rathje, Stefanie (2009): [Der Kulturbegriff – Ein anwendungsorientierter Vorschlag zur Generalüberholung.](#) I: Moosmüller, Alois (red.): „Konzepte kultureller Differenz“. Münchner Beiträge zur interkulturellen Kommunikation. München, 83-106.

Rathje, Stefanie (2014): [Multikollektivität. Schlüsselbegriff der modernen Kulturwissenschaften.](#) I: Wolting, Stephan (red.): Kultur und Kollektiv. Festschrift für Klaus P. Hansen. Berlin, 39-59.